

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Dispvationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

2 An in potentia sucundum locum motiua acquiratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

lia habituum incapaces.

primum in ferendo iudicio de his rebus, quarum euidentem cognitionem non assequitur, vt sunt illa, quae sub fidem, vel opinionem cadunt: vnde constat experientia difficulter remoueri hominem ab his rebus, quarum habet inueteratam fidem, vel opinionem. Deinde quamquam ex parte obiectorum, quoad euidenter ostenditur eorum veritas, naturaliter determinetur ad iudicium, tamen saepe magnam difficultatem patitur intellectus noster in demonstranda veritate, & ideo vsu & exercitatione actuum, facilitatem in hoc acquirit, quia non confert nisi habitus, vt etiam de habitu primorum principiorum in prima disputatione huius operis declarauimus. Denique in habitibus practicis, praesertim in arte, id est euidentiissimum: quare Aristoteles 9. Metaphysicæ, & vbiunque agit de potentiis agendi, quæ non nisi vsu acquiruntur, praecipue ponit exemplum in arte: illa autem potentia non sunt nisi habitus, vt saepe dixi.

XIII. Deinde facile probari potest eadem pars de appetitu sensitiuo hominis ex sententia Aristotelis 1. Ethicorum capit. vltimo, & 3. Ethicorum, cap. 3. & D. Thomæ 1. 2. quaest. 50. articulo 3. Et ratio est, quia licet appetitus hominis non sit simpliciter potentia libera, habet tamen aliquem modum indifferentiam, ratione cuius potest per rationem & voluntatem in officio contineri: quanquam, vt Aristoteles dixit, non despotice, sed politice obediat. Quod fit, vt etiam in hoc appetitu variae sint inclinationes, & quodammodo repugnantes: nam ex vi sui generis naturaliter inclinatur ad sensibilia, & delectabilia tamen ex vi conjunctionis & emanationis ex anima rationali habet inclinationem ad obediendum rationi, & ad appetendum ipsamet bona sensibilia, non tantum quatenus delectabilia, aut corpori commoda, sed maxime quatenus simpliciter bona homini existimantur. Ex qua duplici inclinatione nascitur, vt etiam hic appetitus non habeat à natura omnem determinationem ad suos actus, quam potest habere, & ideo potest acquirere habitum, quo magis ad alteram partem inclinatur. Quod maxime necessarium est respectu eorum actuum, qui delectationibus sensibilibus, aut commodis corporis sunt aliquo modo contrarii: non quia inclinatio naturalis ad hos actus in hoc appetitu minor sit, sed quia obiecta sensibilia, quae sunt magis propinqua & proportionata, vehementius mouent. Propter quod quaedam etiam virtutes morales in appetitu sensitiuo collocari solent, vt tradit D. Thom. 1. 2. quaestione 56. articulo 4. Quod quomodo intelligendum sit, non spectat ad hunc locum: satis nunc erit asserere necessarios esse habitus in appetitu quibus reddatur promptus, & facilis ad obediendum rationi in materia harum virtutum scilicet temperantiae & fortitudinis, & aliarum, quae sub eis continentur. Et hoc modo dicimus, vel etiam experimur mortificari, seu ad mediocritatem redigi passiones huius appetitus exercitio virtutum, quod non fit, nisi per acquisitionem habitus. Et simili ratione per contrarios actus acquiruntur habitus augentes impetum passionum: nam licet inclinatio ad obiecta sensibilia videatur maxime naturalis: & facillime prodire in opus, si non contineatur, nihilominus experimur consuetudine auergeri, & vires acquirere ad resistendum rationi, quae vix potest repugnare appetitui, quando nimia consuetudine ad haec sensibilia trahitur non est ergo dubium, quin in hac potentia sit aptitudo ad generandos, & recipiendos in se habitus.

XIV. Denique idem esse consequenter sentiendum de hominis phantasia, seu cogitativa, docet etiam Diu. Thom. dicta quaest. 50. articulo 4. Quomodo autem id intelligendum sit, inferius ex solutione obiectionum explicabimus.

XV. Vltimo loco probanda est altera pars exclusiua, nimirum has solas potentias esse capaces habituum

Ratio autem est, quia omnes aliae potentiae praeter has mere naturaliter operantur. per operationes autem mere naturales non acquiritur habitus, quia potentia determinata ad vnum simpliciter ex natura sua non sunt capaces habituum: vt enim dixit Philosophus 2. Ethicorum, cap. 1. Nihil eorum, quae sunt natura, aliter assuefcit, vt lapis ferri sursum, aut ignis deorsum: & similiter nec lapis velocius fertur deorsum, etiam si millies ante descenderit. Inductione etiam ostendi potest: nam aliae potentiae, aut agunt tantum actione transeunte: & haec non sunt capaces habituum, vt ostendimus, aut immanente, & haec aut sunt sensus externi, de quibus satis constat experientia non acquirere habitum operando: vel sunt phantasia & appetitus brutorum, & in his est nonnulla maior dubitatio, vt statim in obiectionibus attingemus: nunc vero etiam de illis supponimus, cum sint potentiae omnino determinatae ad vnum, non esse capaces habituum. Vnde D. Thom. 1. 2. quaest. one 59 articulo 4. ait, potentiam non esse capace habitus, nisi aliquo modo se habeat indifferenter ad multa: ideo enim vires naturales non agunt operationes suas mediis tibus aliquibus habitibus, quia secundum se ipsas sunt determinatae ad vnum. Et ita declarat omnem habitum esse dispositionem, cum tamen dispositio (teste Aristotele) sit ordo habentis partes: quia licet non sit necessarium, vt ipsa potentia recepta habitus in se habeat partes, necesse est tamen, vt habeat ordinem & aliquam indifferentiam ad multa, vt ita possit per habitum ad vnum potius, quam ad aliud determinari.

SECTIO II.

An in potentia secundum locum motiua acquiratur habitus.

Sed circa dicta, & praesertim circa vltimam partem, super sunt nonnullae obiectiones: Prima est, quia potentia secundum locum motiua non est actiua actione immanente, sed transeunte, & tamen ulla est capax habitus: ergo. Maior patet, quia licet motus localis progressiuus, seu animalis soleat dici immanens, quatenus manet in eodem supposito: proprie tamen, & prout nunc loquimur, non est immanens, quia non manet in eadem potentia, imo nec in eadem parte subiecti, teste Arist. quia animal non se mouet per se primo, sed per vnam partem mouet aliam. Praesertim quia argumentum non tantum procedit de potentia qua homo se, vel partes corporis sui mouet, sed etiam de illa, qua mouet aliquod extrinsecum corpus, vt chordas cytharae, aut penicillum. Probat ergo minor, quia experimur per vsu artis acquiri facilitatem & determinationem quandam, non solum in mente, sed etiam in membris corporis. Cuius etiam signum est, quia licet quis optime discat regulas artis, si non exercet ipsas externas actiones artis, nunquam acquirere promptitudinem & facilitatem in eis exercendis: imo vix poterit aliquam actionem earum artificiose exercere. Rursus est aliud signum, nam qui diu exercuit huiusmodi actiones, postea vero sine vlla attentione mentis illas exercet exterius artificiose, & summa facilitate ergo signum est illas actiones immediate fieri ex habitu, qui in ipso membro acquiritur. Quod si quis fortasse respondeat, etiam facilitatem non provenire ex habitu, sed ex aliqua alia qualitate, primum enervat omnem experientiam & rationem, qua probamus habitus esse. Deinde oportet, vt explicet, qualis sit illa qualitas, quod non facile fiet.

Vnde propter hanc rationem nonnulli Theologi concedunt in huiusmodi etiam membris acquiri habitum, vt Scotus in 3. distinct. 33. q. vnica, §. Ad primum, in solut. ad 3. Gabriel. in 3. dist. 23. quaest. 1. ar. 1.

quodlibet. 3. q. 17. Qui consequenter a-
iunt, ut potentia executiva sit capax habitus, satis es-
se, quod sit indifferens ad efficiendos varios motus,
ita ut possit ipso usu ad vnum motum determinari
per qualitatem acquiritam.

Questionis resolutio.

III. **N**ihilominus dicendum censeo, in huiusmodi po-
tentia & in membris externis non acquiri pro-
prie habitum. Ita docet D. Thom. 1. 2. quest. 50. artic.
3. ad tertium, & id sequuntur Thomistæ, Almain.
in 3. dist. 23. q. 1. & in moralibus tract. 1. cap. 17. Et pro-
batur ex principio posito, quod habitus solum reci-
pitur in potentia elicitiua actus immanentis, quod
videtur à nobis sufficienter probatum. Et declarat
amplius in presenti: nam si in externis membris
acquiratur habitus, vel ille recipiatur immediate in
ipsamet potentia actiua motus, quæ est in membris,
vel non. Primum dici non potest, quia illa potentia
non est receptiua, sed mere actiua. Item quia illa est
instrumentum ad nutum, & necessitate nature obedi-
ens appetitui: & ita quantum est ex se, est omnino
determinata, si applicetur ad agendum à superiori
potentia, solumq; habet indifferentiam quasi passi-
uam, ut in vna parte potius quam in aliam incli-
netur, eo quod non indiget habitu in se, sed in potē-
tia mouente, seu imperante. Dico autem quasi passi-
uam: quia hæc potentia motiua dum per appetitum
applicatur non recipit in se aliquid, sed solum per
naturalem subordinationem despotice obedit. Cum
ergo hoc faciat naturali, & omnimoda necessitate,
non indiget habitu illam determinante, & inclinan-
te, neq; est capax eius.

IV. Si vero ille habitus non recipitur in ipsamet po-
tentia, sed in eodem subiecto, in quo est ipsa potentia
vel illa qualitas est virtus actiua, vel solum dispositio
passiua, primum dici non potest. Primo, quia illa qua-
litas non erit habitus, sed potentia quædam, quia nõ
inest potentie, neq; illam inclinat, aut reddit in se fa-
cilem ad operandum: vnde nec per se cum illa com-
ponit vnum principium operationis. Secundo, quia
illa qualitas ad summum erit per modum cuiusdam
impetus, qui non diu durat transacto motu, neque
vnuquam inuenietur in natura, quod ex vi solus mo-
tus localis possit causari virtus actiua similis motus,
quæ sit qualitas permanens, & stabilis per modum ha-
bitus. Si vero dicatur secundum, aperte sequitur, illam
qualitatem non esse habitum operatiuum, de quo
nunc loquimur, sed esse quandam dispositionem ma-
terialem, quam acquiri in his membris per usum ar-
tis, probabile est, & consentaneum D. Thomæ. dist.
q. 50. ar. 1. ubi ait: *Dispositiones ad operationes principali-
ter esse in anima, secundario vero esse posse in corpore, in quan-
tum corpus disponitur & habitatur ad prompte deseruien-
dum operationibus anime.* Hæc autem dispositio non vi-
detur esse alia præter eas, quæ vel ad modos quanti-
tatis, aut ad primas qualitates, vel alias, quæ ex illis
consequuntur, pertinent. Vnde etiam in ipsis exter-
nis instrumentis artis experimur, interdum fieri ipso
usu & exercitio aptiora, vel quia perficiuntur quoad
figuram, aut quia efficiuntur magis leuia, aut mollio-
ra. Ad hunc ergo modum intelligi potest membra
corporis usu reddi aptiora ad motum: quia nerui i-
psi, vel laxantur, vel contrahuntur magis, vel alia si-
mili causa. Sicut etiam ipsæ vires nutritiue consue-
tudine assuefunt ad abstinentiam, vel moderatio-
nem, solum quia vel qualitates primæ remittuntur,
vel ipsæmet partes corporis exliccantur, & ita etiam
magis resistunt.

Satisfis rationi dubitandi.

V. **N**eque obiectio facta aliquid amplius probat, fa-
temur enim per usum harum actionum acquiri

habitum, non tamen in organo corporis, sed in po-
tentis anime imperantibus & dirigentibus motio-
nem corporis. Quod verò hic habitus non acquirat
perfecte line usu externarum actionum, duplex
est causa. Prior est: quæ diximus de dispositione pas-
siua, membra exterius operantur, interuenit actus
interior, vel voluntatis, qui dicitur vsus actiua, vel
intellectus, qui est practica directio talis vsus, qui a-
ctus generant internum habitum practicum, ad ta-
lem actionem externam accommodatum: hi autem
actus non exercentur solo disursu, aut disciplina cir-
ca regulas artis: imo nec per usum alterius solum at-
tente inspectum & consideratum, & ideo licet hæc
possint conferre ad acquirendum aliqualem habitum
internum, non tamen ita perfectum, ut det facilita-
tem in usu externo. Quod autem obicitur, has a-
ctiones externas interdum exerceri artificiosè sine
internis actibus, ex habitu relicto in ipsis membris,
falsum esse censeo: imo probabilius est in Philosophia,
etiam quoad substantiam non posse fieri hunc motum
animalem sine actuali usu phantasie, & appetitus, ne-
dum quoad modum artificiosum. Semper ergo in-
teruenit directio artis, quamuis interdum, vel pro-
pter magnam facilitatem, vel quia sit sine ulla reflexi-
one, experimento non percipiatur.

SECTIO III.

An in brutis sint habitus.

Secunda obiectio est de internis senti-
bus brutorum, videtur enim acquiri
re habitus, saltē illa animalia, quæ
memoriam & experientiam participat,
vt Arist. docuit lib. 1. huius operis, c. 1.

Experientia enim non fit sine acquisitione aliquid
habitus. Dicit fortasse aliquis, in his brutis esse spes-
cies & phantasmas, quæ manent in absentia obie-
ctorum, eaq; satis esse ad memoriam, & experientiam.
Quod si illa vocentur habitus, erit æquiuocatio in
voce: nam iam supra diximus, nos hic non loqui de
speciebus intentionalibus. Hoc vero non satisfacit,
quia sepe species obiectorum sensibilium non suffi-
ciunt ad prædictam experientiam. Quod ita declaro,
nam quando brutum ex naturali instinctu apprehē-
so obiecto sensibili, statim illud existimat esse noci-
uum, & fugiendum iudicat, ad talem actum præter
speciem obiecti, necessaria est virtus innata ipsi potē-
tiæ, quæ illud iudicium nascatur: sed interdum bru-
tum usu plurimum actuum acquirit facilitatē, seu vir-
tutem ita iudicandi de aliquo obiecto, circa quod
non habebat illam virtutem innatam, seu instinctum
nature: ergo acquirit non solum species obiectorum,
sed etiam habitum, qui ex parte potentie suppleat il-
lam vim iudicandi, seu existimandi. Nam species
talis sensibilis obiecti per se sola indifferens est, & in-
sufficiens vt determinet phantasiam ad tale iudicium,
seu existimationem.

Et hoc modo ait Augustinus lib. 3. questio. 36. ani-
malia bruta consuetudine fieri domita & mansueta.
Idem autem est dicere consuetudine, quod habitus. Et
D. Thom. 1. 2. questio. 50. articulo 3. ad secundum, in-
quit, quod licet bruta animalia secundum se non sint
capacia habituum operatiuorum, propter natura-
lem determinationem, quam habent in suis operi-
bus, nihilominus quatenus hæc eadem animalia à
ratione hominis per quandam consuetudinem dis-
ponuntur ad operandum, sic vel aliter, hoc modo in
brutis animalibus habitus quodammodo poni possunt. Cur
autem dicat, quodam modo, explicat inferius, dices de-
ficere à ratione habitus, quia habitus est, quo vivitur, cum
volumus, ex Commentatore 3. de anima, comm. 1. & At
vero animalia bruta non possunt vti his qualitati-
bus, cum voluerint, quia non habent dominium
suarum actionum. Sed hoc magis videtur pertinere ad mo-